
BOTOND

ÉZÉPIRODALMI ÉS TUDOMÁNYOS FOLYÓIRAT

SZERKESZTI: BARTÓK MIKLÓS.

Pedagógiai gondolatok karácsonyra.

Irta: *Dr. Mester János.*

Szerencsére túl vagyunk már azon a koron, mikor a racionalizmus nagy magabiztában letagadta Krisztus történeti személyét és életét egy sorba állította a pogány mende-mondákkal, a görög-római hitregékkel. Az előttünk álló hatalmas dómokat, a keresztény kultúrát és társadalmat senki sem tagadhatja komolyan, már pedig, mint a napsugár nem melegíthet és élelet nem fakaszthat forrása, a Nap nélkül, hasonlóképp a kereszténység sem keletkezhetett Alapítója, nem működhetett Megváltója nélkül.

Ha Krisztus nem élt, ki döntötte akkor halomra a világ leghatalmasabb birodalmában az ősi bálványokat, ki hirdette az emberek jogegyenlőségét, ki oldotta le a rabszolga lábáról a bilincset, ki minősítette szentnek a kisdud életet, ki emelte szentségi méltóságra a családot, ki dicsőítette meg a nőt, váltotta meg a szenvedést és ki tette így az emberi élet legnagyobb akadályát a jellemalkotás leghatalmasabb tényezőjévé?

A keresztény kultúra szemünk előtt játszódik le és nem vagyunk hajlandók néhány vakoskodó kedvéért letagadni a Napot az égről. De a Krisztustagadásnak van még egy burkolt formája is. Tagadni Krisztus életét, ez legalább nyers következetesség, de elismerni Krisztust és tagadni szerepét saját életünkben, kizárni Krisztust a keresztény gyermek neveléséből, ez még veszedelmesebb tévedés. Ez a lélek feldúlása, a diszharmónia és a pusztító lelki harc beiktatása gyermekeink, ifjaink életébe.

Erre vállalkozott a francia hivatalos pedagógia, mikor beszüntette a hitoktatást és tankönyveiből kitörölte Isten nevét. Azóta megtörtént a nagy kiábrándulás. Dufresne francia tanfelügyelő megfigyeli lelkes tanítói erkölcsi oktatásának hatását és kevés gyümölcsöt látja, mert hiányzik belőle a tekintély, a nemzet ősi lelke, mely tiszteletet parancsol. Szerinte a baj gyökérszála a katekizmus és az erkölcsi oktatás szétválasztása. Romier szerint 1925-ben a francia iskola legjellemzőbb vonása az, hogy

a hagyomány ellen tör. „Az iskola és a hagyomány elválasztása mindnyájunkat elveket rögtönző előadókká tesz; lényegbe vágó érzéseket vágunk el a gyökerüktől. Amióta a népoktatást elválasztottuk az ősi hagyománytól, a műveletlen rétegeket ragadta meg a fejletlen, újítási vágy, míg a művelt körök reakciós hajlammal telnek el.“

Deherme szocialista betűszedő, majd több párisi népakadémia alapítója, „a laikus erkölcsstannak“ nagy apostola több évi buzgó működés után beismeri: „Isten nélkül nem tudtunk hatásos erkölcsstant kiépíteni. A kritikus filozófia kiszárította a szívünket és minden, amit független, tudományos, pozitív formában nyujtanak elénk, csak a vallásos erkölcs paródiája és mellékterméke.

Hogy is lehetne másképp? Lord Balfour gondolatmenetét a modern ethika nem tudja megcáfolni; lejárhatja magát minden ethikai oktatás, mely egyrészt a kötelesség, az aliuizmus fenségéről szaval, másrészt pedig arra utal, hogy ez az érzés nem egyéb, mint fajfenntartó ösztönünk „bonyolult, alávaló fogása, visszataszító szemfényvesztése, mellyel a természet a maga érdekét szervezetünkbe csempészi.“

Az akaratnevelés legkiválóbb képviselői szintén kevés eredményt tudnak felmutatni. Foerster legújabb művében (Religion und Charakterbildung. 1926.) találó bírálatban részesíti Payot Trine, Marden, Levy munkáit. Főhíbjája valamennyinek, hogy már feltételezik a jóakaratot, melyet tulajdonképpen meg kellene teremteniök és pedig egészen más eszközökkel, mint amilyen a tanítás és a gimnasztika. Míg ezeket a szép műveket olvassuk, nagy lelkesedés fog el mindnyájunkat, de idővel azt vesszük észre, hogy belvilágunkban minden a régiben maradt és nagy megpróbáltatások alkalmával minden hatásuk nyomtalanul tűnik el.

Ezek után a kudarcok után az erkölcsi pedagógiának nincsen más mentsége, mint visszatérés a karácsonyi jászolhoz, ahol alázattal elismerjük az emberi természet démonikus vonását és az ettől való megváltás szükséges voltát. Rá kell eszmélnünk arra az igazságra, hogy az emberi szív televényföldjében a tiszta búzaszem mellett ott rejlik a bojtortján magva. Az átöröklés tanulmányozása és a komoly lélektani megfigyelés mindig jobban megcáfolja a nagy álmódokat, akik hittek az emberi természet angyali jóságában. E. L. Thorndike írja Stanley Hall ellen: „Az ember eredeti hajlamai sohase voltak jók, ma sem jók és nagyon valószínű, hogy sohasem lesznek jókká. Az egyetlen ami feltétlenül jó bennük az, hogy tanulni és átalakulni tudunk. Ez a józan ész és a jog uralmának alapja a földön.“

Mindenki, aki tud még magába szállni, közvetlen szemlélettel még megállapíthatja saját szíve mélyén, hogy van bennünk bizonyos mellékakarat, mely a pillanatnyi örömet keresi az élet nagy értékei között, mely a mellékesért könnyen feladja a földolgot, a lényegyet. Ime az eredeti bűn titkából ez a nevelőt érintő következmény; nemesebb eszményekre törő hajlamaink lendítő ereje gyöngült el. Jól mondja Pascal, hogy az eredeti bűn érthetetlen, de nála nélkül még érthetlenebb az ember. Ez a véték nem az állati természet bennünk, mint néhány túlzó pedagógus gondolja. A természet maga mindenütt erőforrás, életet fa-

kasztó energia. Az erő mindig megteszi a kötelességét, siet a támadó pontja felé, a hiba az irányításban van. Milyen veszedelmes a tűz, ha vörös kakasként felrepül a háztetőkre; de milyen áldás, ha gyárainkban és tűzhelyeinkben lobog. Milyen veszedelmes a gőz, a villany, ha nagy hajókat zátonyra terel, vagy jéghegyre juttat, ha a gyorsvonatok egymásba rohannak . . . kérдем, ki itt a hibás, a tűz, a gőz, a villany? Az irányítóban van a hiba. Így vagyunk az emberi természettel is. Tele van erővel, minden erő veszedelmes, de nem maga az energia a hibás, hanem a gyengekező kormányos, az akarat.

Az akarat gyengeségén nem lehet segíteni, az élet irányát nem lehet igazgatni, elvont fogalmak imperativuszával, száraz törvények előírásával; a szenvedélyek viharával szembeállni költői szólamokkal, vagy szobatudósok „mintha“ filozófiájának fikciójával erre az örökkévalóságba vetett hitünk újra élesztése szükséges; erre élő, eleven mintakép és magasabb erő kell; Krisztus élete előttünk, kegyelme bennünk.

Juan-Si-Kai, a khinai köztársaság előbbi elnöke mondotta dr. Mott amerikai misszionáriusnak: „Konfucius is megmondja nekünk, mi a jó, de a ti Krisztustok erőt is ad rá, hogy megtegyük.“ Juan-Si-Kainak igaza van. Az igaz kereszténység nemcsak hirdeti az eszményt, hanem cselekszi. A stoa bölcse is megvetette Nérót, de elveiért nem szállott sikra ellene; a keresztény pedig odaállott az oroszlánok elé, vagy élő fátkyaként világitott hozzá.

Már Cicero szép levelei óta elítélték a cirkuszi játékokat, de mégis eljártak és vad gyönyöreit végig élvezték, míg a kereszténység bevonulása után Theodorus rémete szét nem választja a küzdő gladiátorokat, A nép ugyan haragjában agyonkövezi, de a császár eltakarja arcát szégyenében, eltávozik nyomban és nemsokára beszünteti a játékokat.

Azóta ilyen tettek következtében a jászol és a kereszt a világ középpontja lett és fennen hirdeti, hogy az egyén értéke, a nemzet ereje nem a fény, pompa, gazdagság, érzéki öröm, hanem az akarat erőteljes lendülete a legfőbb jó: az Isten dicsősége és a jó emberek békéje felé!

Karácsonyest.

Ma régi, bűnös, könnyes harcát
Nem vívja Élet és Halál,
Mebékültek és elpihentek
Egy örökzöld hegynek oldalán.

Kiléptek az álmok honából
És most beszélnek el egymásnak,
Hogy milyen kevés értelme volt
Ennek az örült csatázásnak.

Be szép ez most, legendák elfeledt
Emléke lelkük halkan lengi át —
S egész világ fölnéz az égre,
Hol a szeretet bonjtja fátyolát.

Jászolából a Gyermekek fénnel
Szórja csendes, boldog mosolyát—
S a megbékült, megtört világnak
Hirdet és zeng örök melódiát.

BARTÓK MIKLÓS.